

Simai Kristóf: Zsugori, avagy amikor a párhuzamosok a nézőtéren találkoznak

(A Komáromi Jókai Színház 65. színházi évadának első bemutatója)

Hatvanöt évvel ezelőtt alakult meg Komáromban a Magyar Területi Színház. (Soha nem fogom megérteni, hogy a korabeli hatalom miféle figyelmetlenség következtében engedhette meg azt, hogy egy magyar nemzetiségi színház elnevezése holmi *területi* hovatartozásra utaljon; szlovákul Madarské oblastné divadlo volt a neve.) Ennek „fióküzeme” volt a Kassai Thália Színház, amely az átkos megszűnése után önállósult, a komáromi, egykori anyaszínház pedig felvette a Jókai Színház nevet. (Ki másról is lehetne elnevezni Komáromban egy ilyen horderejű kulturális-művészeti intézményt, ha nem a város tán leghíresebb szülöttéről.)

A 65. évad első bemutatója előtt a színház immáron tizenöt éve regnáló igazgatója lépett a színpadra, és rövid felszólalásban emlékeztetett a jeles eseményre. Majd felolvasta az alapító tagok névsorát. A néző joggal elvárhatja, hogy egy Jászai Mari-díjas színművész helyes magyar (ereszkedő) hanglejtéssel olvas fel tizenkilenc nevet a színpadon. E sorok írója csak remélni meri, hogy a diákelőadásokon ezt nem ismétli meg, hiszen akkor – dacolva a kereskedelmi média szinte minden üdvöskéjének hibás névejtésével – mégiscsak a művész úrnak hisznek majd a nebulók, nem a felkészítő tanárnak, aki éppen ezt a tipikusan magyar nyelvi sajátosságot sulykolja beléjük. Ennyit a profizmusról – ebben a vonatkozásban!

Maga az előadás fergetegesen pergő, ugyanakkor műfajilag igen csak változatos színpadi kavalkád volt. Bevezetőül talán annyit, hogy a színészek majdnem teljesen és kivétel nélkül a commedia dell'arte stílusjegyeit követve játszottak. Közülük is kiemelkedően pontosan és nagy határfokon tette ezt **Tóth Károly**, aki ettől az évadtól már vendégként látható egykori anyaszínházában. Akadtak olyan aktőrök is – kivált a társulat derékhadának tagjai –, akik nem bírták, de vélhetően nem is akarták követni e meglehetősen igényes és – főleg – fizikailag fárasztó, nagy koncentrációt igénylő, a XVI. században, Itáliában kialakult, Magyarországon nem honos rögtönzött színjáték szabályszerűségeit. Sem a rendező diktálta tempót. Ezzel együtt, és

éppen a rendezői leleménynek köszönhetően – a nagyfokú színházi eklektikát csak fokozva – újabb színjátékos elemek bevonásával nagyon szórakoztató és kiegyensúlyozottnak ható színészi játékot láttunk. Tóth Károly m. v. (Károly) frenetikus és sziporkázóan pergő, ugyanakkor kifogástalanul pontos játékával kápráztatta el a nézőket. Tóth Károly, aki főiskolás kora óta rendszeres szereplője a színház előadásainak, később, az elmúlt évad végéig tagja volt, egészen kiváló színészi tehetség. Éppen azt az ifjú férfiszínész típust testesíti meg, amelyik jó sok éve hiányzott a színházunkból. Emellett kitűnő karakterformáló képességgel, ének- és táncstudással bír. Meggyőződésem, hogy szabadúszóként is megtalálja majd a helyét a pályán. Feltéve, ha jókor mutatkozik majd be jó helyeken, mert ezen a pályán ez legalább annyira elengedhetetlen, mint maga a tehetség és szakmai felkészültség.

Mellette **Béhr Márton** e. h. (Filep) játéka és a játékon kívüli *jelenléte* volt nagyon megrökönyítő. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a játszó színészek az előadás teljes időtartama alatt a játéktér két szélén ülve „civilként” követik az eseményeket, s csak a jelenetükbe történő belépéskor lényegülnek át a megformálendő szereppé. Béhr Márton mindent felülíró fegyelméről, komédiázó kedvéről tanúskodott az az odaadó és tudatos *belefeledkezés*, amelyet a rendezői jobbon, a jelenetére várakozó civilként mutatott. A tenni akarás tüzeit és az alkotásvágy tisztát, a színházcsinálás embert próbáló taposómalmában ki nem égett ifjú művészt látni benne. Igazi reményt keltő mozzanata volt az előadásnak.

Ugyancsak nagy örömet szerzett **Jókai Ági** m. v. (Emília) komáromi debütálása. (Igaz, korábban egyszer felvillant már *Az arany ára* című előadásban, de az inkább – színházi zsargonnal szólva – néhány pillanatig tartó csuklóztatás volt, mintsem színészi megmérettetés vagy feladat.) Most azonban megmutathatta tehetségét. Pontos volt, fegyelmezett, mégis légiyen könnyed vagy tragikusan súlyos, amikor ezt kívánta meg tőle a játék. Amikor várakozott, akkor – fiatal kollégáitól eltérően – szinte személytelen maradt. Szenvtelenül és észrevétlenül ült. Mégis gyakran – még így is – vissza-visszasiklott rá a nézői tekintet. Énektudása mellett kiváló ritmusérzékéről és táncstudásáról is meggyőződhattünk.

Culka Ottó (Kullancs) neve sem cseng ismeretlenül a komáromi közönség előtt, hiszen korábban már láthattuk őt színpadunkon, főleg Martin Huba rendezéseiben. Az ő karakterformálásáról nagyon gyorsan kiderült számomra, hogy maga találta ki azt a markáns, ám különösebben nem izgalmas szellemi fogyatékos figurát, amit megformált. A színészvezetést és a karakterformálást illetően ez a magárahagyatottság volt az egyetlen észrevehető pontja az előadásnak. Önmagában állt; nem kötődött semmihez, nem indokolta semmi a figura *miértjét*. Mind a négy ifjú színész a pozsonyi Színművészeti Egyetemen végzett, illetve közülük Béhr Márton éppen végzős hallgatója az intézménynek. Hadd jelezzem itt is, hogy nagyon jól állunk ifjú színész tehetségek tekintetében. Más kérdés, hogy jól sáfárkodunk-e diplomás tehetségeinkkel. Ez a téma is megérne egy alapos dolgot. Úgy érzem, pazarlók vagyunk, és gyakorta idevetődő vendégrendezők kénye-kedve szerint fogadunk vitatható tehetségű vendégművészeket ahelyett, hogy a saját fiataljainknak biztosítanánk lehetőséget a kibontakozásra.

Ugyanez a helyzet a középgenerációval is. **Mokos Attila** (Gaz Jankó), **Skronka Tibor** (Némedi), **Olasz István** (Pöszmög) ugyancsak a pozsonyi főiskolán szereztek diplomát. Ebben az előadásban is bizonyították kiváló színészi adottságaikat, nagy színházi rutinjukat, bár az igazság az, hogy ez a módfelett erős fizikai jelenléte igénylő, gyakran akrobatikus elemekkel is tarkított szerepformálás igazán a fiatalok műfaja, s ők, a középgenerációsok inkább a *megúszósabb* megoldásokat választották. Ezzel együtt mindhármuknak vannak jelentős színházi pillanataik.

Majorfalvi Bálint (Csóka tizedes) a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetemen végzett, és idestova egy évtizede tagja a komáromi színháznak. Ebben az előadásban a végletekig bekottázott mozgáson és a hangos, ugyanakkor feledhető színpadi jelenlétén kívül nem sokat tett hozzá a produkcióhoz. Rendszeres komáromi színházlátogatóként túl gyakran láttuk őt ugyanolyannak ahhoz, hogy most a meglepetés erejével hasson. Hasonló a helyzet **Bernáth Tamással** (Korpa) is, bár nála énektudásának felcsillantása hozzá tett az alakításához. A budapesti GNM Színitanodában végzett, és lassan húsz éve a komáromi társulat tagja. Neki kijárna már egy-egy nagyobb színészi megmérettetés, hiszen amikor kapott ilyen feladatot (*Isten veled, Monarchia!*, *A kőszívű ember fia!*), mindig derekasan teljesített. A színházon belüli beskatulyázások és embert próbáló előítéletek gyakran a művészi pálya kiteljesedésének a kerékkötői.

Bakonyi Alexa m. v. Krisztina szerepében mutatkozott be Komáromban. Színészi pályafutása ugyancsak színes és változatos. Ahhoz képest, hogy most éppen 2017-et írunk, kissé meglepetten olvastam a Jókai Színház honlapján található ismertetőben, hogy 2016 és 2019 között az SzFE (Színház- és Filmművészeti Egyetem?) hallgatója volt... Bizonyította, hogy minden idegszálával jelen van az előadásban. Mégpedig nagyon is koncentráltan van jelen. Kiválóan megformált alakításán apró foltot ejtett az a tény, hogy beszéde nem mindig volt érthető, világos és tiszta. Hallható azonban igen... A női szereplők karát gazdagítja **Holocsy Krisztina** (Rozinka). A kitűnő, a szakmát nagyon alaposan ismerő művésznő nemcsak csehovi figurákat jelenített meg átütő hitelességgel, hanem vérbő vígjátékok és bohózatok hősnőit is. Nem mondana igazat, aki azt állítaná, hogy most nem állt a *helyzet magaslatán*. Minden rezzenése tudatos volt, átélt és hitelességre törekvő. Mégis adóssunk maradt valamivel. A titok nyitja a személyiség, a lelkület, amely mást sugall; tisztességet, nyitottságot. A szerep pedig ennek éppen az ellenkezője.

A végére hagytam az általam színészi teljesítménye, munkássága miatt nagyra becsült **Fabó Tibor** (Zsugori) alakításának rövid elemzését. Nem is oly régen, 2014 májusában mutatta be a Jókai Színház Shakespeare *A velencei kalmár* című vígjátékát Fabó Tiborral a címszerepben. Nos, nem mondok semmi újat, ha állítani merészelem, hogy a két karakter alapvetően sok vonatkozásban fedti egymást, ami Fabó még oly megnyerően könnyed és láthatóan komolyan vett alakításán is átsütött. Hogy baj-e ez vagy a színikritikus csomókeresése a kákán, az egy más kérdés. A tény azonban tény marad: egy közepes kisváros színháza vagyunk, ahová ugyanaz a pár száz ember jár évek, évtizedek óta. Így aztán tálcán kínálkozik a lehetőség, hogy szereposztási leleménnyel enyhítsünk valamelyest a beskatulyázottság látszatán. Nevezetesen: Fabó és Mokos, mindketten a társulat erősségei. Gond nélkül el tudom képzelni, hogy a két művész szerepét felcserélve máris elkerülhettük volna ezt a csapdát. De hát a műtész feladata nem a mi lett volna, ha, hanem a mi volt értékelése. Mindazonáltal úgy gondolom, hogy ez a felvetésem is a színház kínálatának izgalmasabbá tételét szolgálja. Megkockáztatom, hogy Mokos Attila számára igaz színészi feladat, amolyan jutalomjáték lenne Molière Harpagonjának megformálása *A fősvény* című darabban.

Mindent összevetve leszögezhetjük, hogy az előadásban igazi közösségi munka, műhelycsapat hatását keltő színészi összjáték tanúi lehettünk még akkor is, ha az egyes teljesítmények helyenként igencsak hullámzóak. Összességében azonban a kitűnő, búfelejtő szórakoztatás fő színházi összetevője éppen az összehangolt, kidolgozott és fegyelmezett színészi játék.

Ezt segíti **Székely László** m. v. díszlete, amelynek nem sok köze van a commedia dell'arte világához, viszont vakító fehérségével, letisztult formavilágával és funkcionalitá-

sával szemet gyönyörködtető. **Ledenjék Andrea** m. v. jelmezei már alkalmazkodnak a színészszevetés stílusvilágához, ugyanakkor kiválóan szolgálják a karaktereket, amelyeket a játszóknak megformálnak. **Dávid Péter** m. v. koreográfiája furcsa, groteszk világot varázsol elénk, máskor balladai színeket rajzol. Változatos, kellemes és igényes. Még olyankor is érződik belőle az átgondolt tudatosság, amikor két mozdulattal dolgozik. Mindent elhittet, nemcsak megvalósít. A Kossuth-díjas **Szarka Gyula** m. v. világzenéje megint egy más világot hoz az előadásba. Meglehetősen markáns zenei világ, amelyet nagymértékben belesimít az előadásba a már említett leleményes koreográfia. Nem utolsó sorban pedig a fegyelmezett, jól hangzó énekítés, amely **Pálinkás Andrásy Zsuzsanna** énektárnak szakértelmét dicséri.

Lehetett volna **Katona Imre** m. v. dramaturgnak is. Nem ártott volna talán, ha jobban odafigyel a *betétdalok* funkcióját betöltő énekszámok alaposabb gonddal megválogatott elhelyezésére, esetleg a szöveg/történetbonyolítás ehhez történő igazítására. **Simai Kristóf** szerzőnek hat vígjátéka maradt fenn. A XVIII. és XIX. század fordulóján élt komáromi születésű piarista szerzetesnek nem sikerült különösebb színműírói babérokra szert tennie; ám kétségtelen, hogy a közepes vagy gyenge drámai anyag gyakorta sziporkázóan szellemes előadás lehetőségét rejti magában. Most is erről van szó, hiszen ebben az előadásban négy-ötféle műfaj találkozik egymással, s nemhogy kioltanák, inkább erősítik egymást. Párhuzamosok futnak végig a produkción, ám ami a legfontosabb, ezek a párhuzamosok a nézőtérben találkoznak. Ez a kegyelmi állapotnak is beillő csoda pedig nagyrészt a rendező, **Béres László** m. v. érdeme. Munka közben neki is számos váratlan kalandban lehetett része, ahogy előadás közben a nézőnek is, aki beül egy minőségi eklektikus szórakozásra.

Simai Kristóf: Zsugori, Zsugori – **Fabó Tibor** (Jászai Mari-díjas), Gaz Jankó – **Mokos Attila**, Rozinka, kerítőnő – **Holocsy Krisztina**, Károly – **Tóth Károly** m. v., Krisztina – **Bakonyi Alexa** m. v., Filep – **Béhr Márton** e. h., Emília – **Jókai Ágnes** m. v., Némedi – **Skronka Tibor**, Csóka tizedes – **Majorfalvi Bálint**, Pöszmög, zsbivásáros – **Olasz István**, Kullancs – **Culka Ottó**, Korpa – **Bernáth Tamás**

Díszlettervező: **Székely László** (Kossuth-díjas) m. v.

Jelmeztervező: **Ledenjék Andrea** m. v.

Mozgás: **Dávid Péter** m. v.

Zene: **Szarka Gyula** (Kossuth-díjas) m. v.

Korrepetitor: **Pálinkás Andrásy Zsuzsanna**

Dramaturg: **Katona Imre** m. v.

A rendező asszisztense: **Balaskó Edit**

Rendező: **Béres László** m. v.